

Carrer Sant Blai, 8 (Alcoi)

Josep Maria Segura Martí

Publicación digital

Actuaciones arqueológicas en la provincia de Alicante. 2003

Editores

Fernando E. Tintero Fernández, Araceli Guardiola Martínez y Antonio Pérez García
Sección de Arqueología del Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados
en Filosofía y Letras y en Ciencias de Alicante

Año de la edición: 2004

Depósito legal: A-789-2004

ISBN: 84-688-8047-7

MARQ
MUSEO ARQUEOLÓGICO DE ALICANTE

al
DIPUTACIÓN
DE ALICANTE

Nom de la intervenció:	Carrer Sant Blai, 8
Municipi:	Alcoi / Alcoy
Comarca:	L'Alcoià
Director:	Josep Maria Segura Martí
Equip tècnic:	Begonya Nebot Cerdà i Emilio Cortell Pérez
Autor del article:	Josep Maria Segura Martí
Promotora:	Inmobiliaria Enrile, S. L.
Autorització:	2003/0023-A
Data de l'actuació:	17/02/2003 – 21/02/2003
Coordenades localització:	Centre històric
Període cultural:	Edat Contemporània
Material depositat:	Museu Arqueològic Municipal Camil Visedo Moltó
Tipus d'intervenció:	Seguiment arqueològic

INTRODUCCIÓ

Els treballs arqueològics van estar motivats per la construcció d'un edifici de 9 habitatges de protecció oficial, local comercial i trasters, ubicat a un solar del carrer Sant Blai que comprèn l'àrea de les antigues cases número 8, 10 i 12, i que fa cantó amb el carrer del Carme.

Es tracta d'una parcel·la de 338,74 m², que fins fa poc estava ocupada pels edificis núm. 8, 10 i 12 del carrer Sant Blai, construccions aquestes de mitjans del segle XIX. L'actuació arqueològica s'ha centrat exclusivament sobre la casa núm. 8 del carrer Sant Blai, on les obres de la demolició de l'edifici (realitzades a inicis de 1997), presumiblement, no van alterar el subsòl de la parcel·la. Els edificis 10 i 12 van ser derrocats a finals de l'estiu de 2002. Aquests immobles eren construccions de mitjans del segle XIX i presentaven en tota la seua extensió un semisoterrani (a una cota d'1,22 m per sota de la rasant del carrer Sant Blai) que havia afectat el subsòl de la parcel·la. Aquesta circumstància desaconsellava la realització de treballs arqueològics, doncs la profunditat original de l'antiga edificació –respecte del nivell del carrer– havia buidat els possibles nivells arqueològics d'època medieval i moderna. No obstant això, la parcel·la de la casa número 8 del carrer Sant Blai presenta un pati a la zona posterior i una altra àrea no molt extensa a l'interior de la casa, la

qual no semblava estar afectada per cellers o soterranis, i on era possible realitzar comprovacions que pogueren informar sobre el registre arqueològic.

L'àrea on s'ha realitzat la intervenció arqueològica s'integra a l'espai interior del primer recinte emmurallat d'Alcoi (segle XIII), i el solar s'hi troba annex a l'església del Sant Sepulcre i el convent d'Agustines Descalces, construït a finals del segle XVI, encara que amb reformes al segle XVIII. A escassos metres del solar, a la part contrària del carrer, es localitza l'església de Sant Jordi, que té els seu origen als segles XIV-XV, encara que reedificada el 1913-1921. El solar on s'ha realitzat la intervenció arqueològica s'inclou a l'àrea del Conjunt Històric-Artístic declarat per Reial Decret de 15-12-1982 (BOE núm. 22 de 26 de gener de 1983). Actualment, aquesta àrea pertany al Sector 1 del casc antic d'Alcoi segons el document "Homologación y Plan Especial de Protección y Conservación del Casco Antiguo de Alcoy", aprovat per resolució del conseller d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports, de 26 de febrer de 2003 (BOP núm. 98, de 30-04-2003).

A les immediacions d'aquest solar, al número 14 d'aquest mateix carrer de Sant Blai, es va realitzar una excavació arqueològica de seguiment d'obres l'any 1998 (expedient 60/98 de la D. G. de Patrimoni Artístic), així com altres excavacions a les immediacions (carrer de Sant Miquel i carrer de Sant Tomàs (Sant Gregori), actuacions aquestes dirigides per l'arqueòloga Sara Moltó Gisbert (Moltó, 2000).

Ja hem comentat anteriorment que l'actuació arqueològica es va centrar exclusivament sobre una àrea del solar de la casa número 8, el subsòl de la qual no semblava estar afectat per soterranis o cambres de tipus celler (tan freqüents al casc històric d'Alcoi), qüestió aquesta documentada a la parcel·la situada front a l'obra de referència, a la qual van aparèixer alguns cellers o soterranis al lloc on l'empresa constructora dels habitatges havia emplaçat la solera de formigó sobre la qual es va construir la grua de l'obra.

El seguiment arqueològic va consistir en documentar el subsòl a mesura que els treballs d'excavació mecànica de l'obra obrien les rases per a la cimentació de l'edifici, encara que també es va disposar de temps i la col·laboració de dos operaris de l'empresa Inmobiliaria Enrile, S. L. Per excavar de forma manual àrees determinades. No obstant això, cal dir que des de dies abans que s'iniciés l'actuació arqueològica de la casa número 8, aquesta parcel·la presentava una part de la seua superfície excavada per la màquina.

De la part que restava sense excavar es van distingir dos sectors:

- *Sector pati.* Es tracta d'una àrea de 5,35 x 3,71 m que es localitza a la part posterior de l'edifici; aquesta zona de l'antiga casa és la més allunyada del carrer i fita amb un pati de l'església del Sant Sepulcre.
- *Sector casa.* El seguiment arqueològic es va fer a un sector de la part dreta de la casa núm. 8, d'aproximadament 3,00 x 6,00 m, que fita amb la casa número 6, i que era l'única àrea del solar que no havia estat alterat per l'excavació mecànica.

DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

Sector pati

La neteja superficial del pati va posar al descobert les restes d'un paviment format per grans lloses de pedra calcària; aquesta unitat estratigràfica es va denominar UE 1000. A la part visible del tall o talús de terres d'aquest sector es va localitzar un desguàs de cronologia moderna, construït amb peces de canal de ceràmica (secció en U), que tenia una inclinació cap al carrer de Sant Blai. Per baix del nivell de l'enllosat apareixien terres compactades que formen la sedimentació natural, la qual no contenia restes arqueològiques (excepte el desguàs de canal ceràmica). Entre les terres revoltes o superficials de la UE 1000 es van recuperar alguns fragments de paviment ceràmic de mòdul quadrangular (21,5 x 21,5 cm), amb decoració policroma (blau, blau turquesa, groc i taronja) de motius vegetals (València, segle XVIII) i altres fragments de revestiment/paviment ceràmic de mòdul quadrangular (20 x 20 cm aprox.) i coberta estannífera, alguns dels quals presenten decoració fitomorfa central (ocre verdós, morat i manganès; blau verdós i morat) sobre coberta estannífera (València, segle XIX).

Sector casa

El seguiment arqueològic va poder documentar una superposició de paviments a una de les cambres de la casa:

- Paviment 1 o superior (cota 0,00 m): rajola ceràmica de fabricació industrial de 19,3 x 19,3 cm. La factura de la rajola i els materials de la preparació o regularització d'aquest fan proposar una cronologia d'inicis del segle XX.

- Paviment 2 o intermedi (cota -0,28 m): capa de morter de calç sobre un llit de pedres. Els materials ceràmics trobats al farcit sobre el que es situa aquest paviment indiquen que aquesta fase es va realitzar a finals del segle XIX.
- Paviment 3 o inferior (cota -1,50 m): capa de 3 cm de grossor de morter de calç amb grava i còdols petits de riu. L'absència de registre arqueològic al nivell de terres sobre el que es recolza el paviment 3 no ha permès disposar d'elements fiables per poder datar aquest paviment. No obstant això, proposem la seua construcció a un moment indeterminat del segle XIX.

DESCRIPCIÓ DE LA MATRIU

A la cota -1,55 m des del nivell del paviment superior apareix el sediment natural format per graves i terra argilenca que es correspon amb la UE 1140. Sobre aquest sediment natural es documenta un nivell de paviment de 3 cm de grossor format per una capa de morter de calç amb grava i còdols petits de riu (UE 1100: paviment 3), que s'adossa, per la vessant sud-est o esquerra, a un llenç murari de mamposteria (UE 1130: muret 2), realitzat amb roca calcària de tamany mig i gran, amb unes dimensions de 35 cm d'ample i 93 cm d'alçada. Aquest llenç està revestit amb una capa de morter de calç (UE 1110). Sobre aquest muret 2 es recolza el muret 1 (UE 1120) de 18 cm de gruixut i uns 40 cm d'alçada, construït a partir de rajoles i pedres calcàries de tamany mitjà, i que és revestit amb una capa de morter de calç (UE 1030).

L'espai delimitat per les UU. EE. 1030 (revestiment del mur 1), 1110 (revestiment del mur 2) i 1100 (paviment 3) té una potència de 1,27 m de profunditat i està ocupat pel farcit 2 (UE 1090) en el qual, a més de restes constructives, hi apareixen còdols de tamany intermedi, terres compactades i la major part dels materials arqueològics recuperats. Aquest reblit és sellat primer per una capa de preparació formada majoritàriament per còdols de tamany mitjà i menut, tot i que també apareixen restes de materials constructius (UE 1060), sobre el qual apareix un paviment de morter de calç (UE 1040).

En un dels extrems ocupat pel farcit 2 es documenta una fossa o sitja (UE 1070) de 64 cm de fondària i un diàmetre de 46 cm, en la qual es poden diferenciar les següents parts: una primera capa de preparació (UE 1060) sobre la qual hi apareix un revestiment de morter de calç (UE 1080), i que és sellada per una pedra arenisca de 61 cm d'amplària i 9 cm de gruixut, amb un orifici menut al centre.

Per sobre de totes aquestes estructures (UE 1120: muret 1; 1040: paviment 2; 1050: tapa de la fossa) apareix un nou reblit (UE 1020: farcit 1), format per una primera capa de terra sobre la qual apareixen escòries de ferro i còdols de tamany intermedi, i per damunt de tot açò un nivell de terra compactada i morter d'algeps que fa de preparació del paviment 1 (UE 1010), per damunt del qual apareix el nivell superficial actual.

INTERPRETACIÓ

L'habitable de la casa que hem documentat és un sector de la planta baixa i el soterrani (2^a o 3ª crugia) de la part dreta de la casa núm. 8 del carrer Sant Blai.

L'aparició de tres nivells de paviment pot estar indicant-nos l'existència de tres moments diferents d'ocupació:

- Un primer (el més antic) en el qual estarien en ús el paviment 3 (UE 1100), el mur 2 amb el seu revestiment (UU. EE. 1130 i 1110) i el mur 1 amb el seu revestiment (UU. EE. 1120 i 1030). Aquest darrer mur potser es tracte d'una ampliació o una restauració del mur 2.
- Al segon moment es produeix el farciment parcial de les estructures anteriors (UE 1090), ja que una part del mur 1 roman a la vista, la qual cosa ens fa pensar que, d'alguna manera, continua utilitzant-se. Per damunt apareix el condicionament del segon paviment (UE 1060) i el paviment 2 (UE 1040).
- El tercer moment està format pel paviment 1 (UE 1010) que sella totes les estructures anteriors i que, per les dades que tenim, no podem relacionar amb cap altra estructura arquitectònica.

El paviment 3 o inferior pot indicar-nos l'existència d'un semisoterrani? que s'amortitza possiblement a finals del segle XIX mitjançant el farciment del soterrani amb enderroc i terres; aquests sediments requeriran la regularització del terra amb un nou paviment (paviment 2) que es disposarà anivellat a la cota de la vorera del carrer; a sota d'aquest paviment es construeix la fossa o sitja (UE 1070). En moments inicials del segle XX cal documentar l'última reforma de la planta baixa d'aquesta casa, en què s'instal·la un nou paviment de rajola hidràulica. En aquest cas s'observa el lògic recreixement del nivell del terra (+28 cm respecte de l'anterior), la qual cosa ens fa suposar que el nivell de la vorera del carrer hauria pujat la seua cota respecte de moments anteriors.

VALORACIÓ FINAL

El seguiment arqueològic realitzat a la casa núm. 8 del carrer Sant Blai ha permès constatar les successives transformacions que han patit les plantes baixes d'un edifici del centre de la ciutat d'Alcoi, almenys durant la seua darrera fase d'ocupació als segles XIX i XX.

L'actuació arqueològica realitzada al "sector casa" s'ha vist limitada a una superfície molt reduïda i força alterada. Els treballs de documentació s'han adaptat al ritme i a les exigències de les obres de construcció del nou edifici. Per altra banda, constatar que ha estat impossible documentar possibles nivells arqueològics a àrees de la via urbana o carrer immediates a la casa núm. 8 del carrer Sant Blai. Aquestes circumstàncies –no gens favorables– tal volta han estat unes limitacions que no ens ha permès constatar estructures i nivells arqueològiques de cronologia medieval.

BIBLIOGRAFIA

Sobre els materials arqueològics ceràmics:

ARANDA MARTÍNEZ, V. i GISBERT SANTONJA, J. A. (1989): *La ceràmica tradicional a la Marina Alta*, Catàleg exposició, Institut de Cultura Juan Gil-Albert. Diputació Provincial d'Alacant – Escola-Taller Castell de Dénia (Secció d'Etnografia), Alacant.

PÉREZ GUILLÉN, I. V. (1996): *Cerámica arquitectónica valenciana. Los azulejos de serie (ss. XVI-XVIII)*, tom II, Consell Valencià de Cultura – Institut de Promoció Ceràmica de Castelló. Diputació de Castelló, València.

PINEDO, C. i VIZCAINO, E. (1979): *La cerámica de Manises en la historia*, Ed. Everest, León.

RICO NAVARRO, M. C. (1986): *Del barro al cacharro. La artesanía alfarera de Petrer (siglos XVII-XX)*, Caixa de Crèdit de Petrer – Ajuntament de Petrer – Universitat d'Alacant, Petrer.

SCHÜTZ, I. (1991): *Cerámica valenciana. La loza de Biar*, Catálogo exposición, Centro Agust / Museo de Alfarería, Agust (Alicante).

SCHÜTZ, I. i ESTALL, V. (1996): *Cántaros valencianos*, Exposición temporal, Museo de la Cerámica de Onda, Bancaixa, Onda.

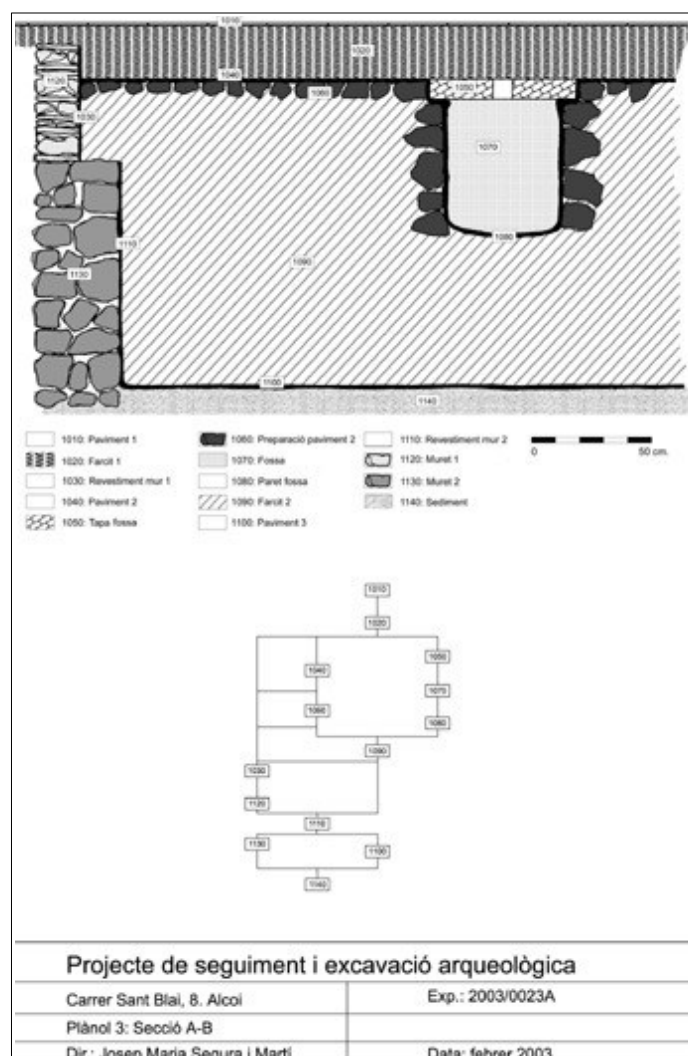
Sobre arqueologia urbana a Alcoi:

MOLTÓ GISBERT, S. (2001): "Carrer Sant Miquel, 4 (Alcoi)", a F. E. Tintero Fernández i M.ª J. Rodríguez Manzanque y Escribano (eds.): *Actuaciones arqueológicas en la provincia de*

Alicante. 2000, Sección de Arqueología del Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados en Filosofía y Letras y en Ciencias de Alicante, Alicante.

TORRÓ ABAD, J. (1992): *La formació d'un espai feudal. Alcoi de 1245 a 1305*, Diputació de València, València.

TORRÓ ABAD, J. (2000): "Alcoi medieval: La Vila i el Raval (siglos XIII-XVI)", a J. E. Aura Tortosa i J. M. Segura Martí (coords.): *Catálogo. Museu Arqueològic Municipal Camil Visedo Moltó*, Ajuntament d'Alcoi – Caja de Ahorros del Mediterráneo, Alcoi, pp. 133-139.

Sector A-B del sector "casa" i matriu Harris

Rases de cimentació de la casa núm. 10 del carrer Sant Blai

Sector casa; fossa o sitja (UE 1070)

Materials ceràmics